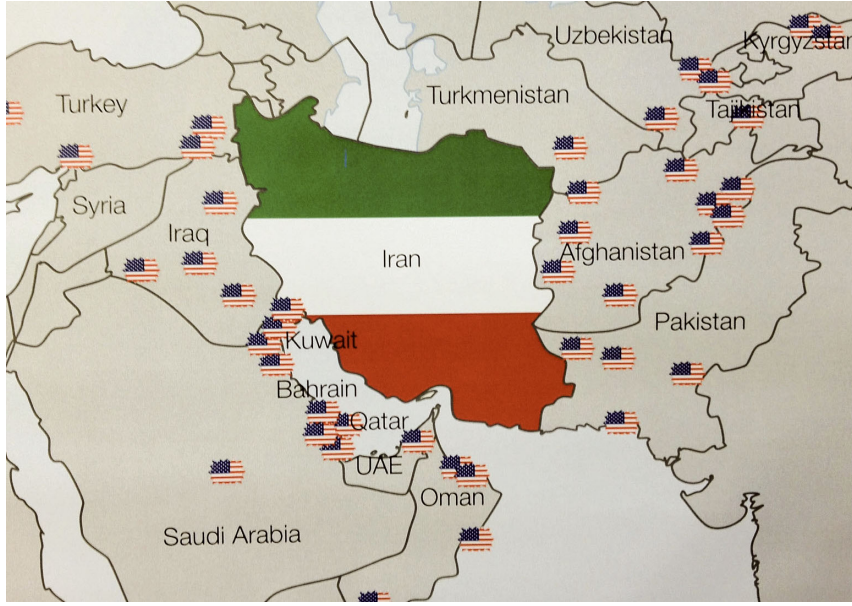

İran'a Askerî Müdahale Olası mı?

İranlı yetkililerin, uranyum zenginleştirme programında sona gelindiğini açıklamasından sonra, ABD ve İsrail'de, İran'a askerî müdahale seçeneği yeniden tartışılmaya başlandı. Yaptığı açıklamalarda İran İslamî rejimi, her ne kadar uranyum zenginleştirme çalışmalarının nükleer silaha yönelik değil, barışçıl amaçlı olduğunu iddia etse de bu tezler ABD ve İsrail'de karşılık bulmuyor. ABD ve onun zorlamasıyla AB, uranyumun barışçıl ve sivil enerji için değil, nükleer silah üretimi için zenginleştirmek istendiğini senelerdir söyleyip duruyorlar.

Bir kere, peşinen söyleyelim ki İran'ın böyle bir amacı olsa bile, bunda sonuna kadar haklıdır. Komşuları Pakistan, Hindistan ve İsrail nükleer silahlara sahipken ve onlar gündeme getirilmezken, okun sivri ucunun İran'a yöneltilmesi, işin içinde başka hesaplar olduğunu akla getiriyor.

İran'daki İslamî rejim, kendisini haklı olarak, ABD ve İsrail tarafından kuşatılmış ve gerçek anlamda tehdit altında hissediyor. Zaten konumlanmaya bakıldığında bu durum açıkça görülüyor. Güneyde nükleer güç sahibi düşman İsrail, doğuda ABD ile ortaklık ilişkisi içinde olan nükleer güce sahip Pakistan, batıda NATO üyesi ve Amerikan nükleer şemsiyesi tarafından korunan Türkiye, kuzeyde dünyanın ikinci büyük nükleer gücü Rusya. Yani çevresi nükleer güce sahip devletler tarafından sarılmış bir İran gerçeği. Fıilî durum bu şekildeyken ve 1968'de kabul edilen "Nükleer Silahların Yaygınlaşmasının Önlenmesi Antlaşması"nın (TNP), imza koyan ülkelerin nükleer enerjiye sahip olmak için gerekli araştırma, geliştirme ve üretimi yapmalarını güvenceye almasına karşın, ABD'nin, kurt ile kuzu hikâyesini hatırlatırcasına, stratejik ortağı ve nükleer silah sahibi İsrail'i görmezden gelip İran'a aba altından sopa göstermesini anlamak zor olmasa gerek.

Tüm bu de facto durumlar gözler önündeyken, ABD elebaşılığındaki emperyalizmin İran ısrarının üstü kazındığında ortaya 1991 senesinde ABD’de kabul edilen “Ulusal Güvenlik Stratejisi” çıkar. Bilindiği gibi bu strateji ile “enerji kaynaklarını güvenceye almak, hasım güçlerin gelişimini ve bunlar arasındaki olası koalisyonları engellemek” ABD’nin yaşamsal güvenlik çıkarı olarak kabul edildi.

ABD’nin bu jeopolitik saptamaları ile Obama döneminden beri stratejik sıklet merkezini Ortadoğu’dan Pakistan-Afganistan’a kaydırıldığı ve İran’a karşı ambargo ile “yumuşak güç” politikası izlediği birlikte değerlendirildiğinde; Ortadoğu, Hazar ve Orta Asya’da giderek yükselen bir jeopolitik oyuncuya dönüşmekte olan enerji zengini İran’a oynanan oyunu anlamak daha da kolaylaşacaktır. 21. yüzyılda da tek hegemon güç kalabilmek adına, askerî güç kullanmak da dâhil her türlü yolu deneyen ABD için İran’ın öncelikli hedefe dönüşmesi anlaşılır olacak, İran’a ilgisinin, bu ülkenin nükleer enerjiye sahip olma programı ile bağlantılı olmadığı gerçeği kabul edilecektir.

ABD-İran ilişkilerine, jeopolitiğine baktığımızda, İran’ın neden dolayı ABD emperyalizmi için vazgeçilmez hedef olduğu daha kolay anlaşılacaktır.

1. İran coğrafi konumu itibariyle 21. yüzyıl jeopolitiğinin “sıklet merkezini” oluşturan ve Ortadoğu, Kafkasya, Orta Asya’dan oluşan bölgenin merkezinde bulunmaktadır. Bu nedenle ABD’nin, İran’ı denetime almadan enerji zengini bölgeleri kontrol etmesi çok zor olacaktır.
2. Enerji zengini körfez ülkelerinin petrol terminali olan Basra Körfezi’nin anahtarı, boğazı kontrol eden İran’da olduğu için, jeopolitik konumu ile ABD için hayati önemdedir.
3. Tek süper güç pozisyonunun devamını, enerji kaynaklarının ve yollarının kontrol edilmesine dayandıran ABD’nin, enerji zengini Ortadoğu’da “Ulusal Güvenlik Stratejisi”ne göre yaşamsal güvenlik çıkarı vardır. Ortadoğu’daki etkinliğini ABD aleyhine artıran İran’ın pasivize edilmesi yaşamsal önemdedir.
4. ABD’nin Saddam’ı elimine etmesi İran’a avantaj sağlamıştır. Bu sayede Irak’ta etkin Şîi oluşumu ile güçlenen İran, Ortadoğu’da dengeleri sarsmış, emperyalizme uşaklık eden körfez ülkeleri ile Suudi Arabistan’ın çağ dışı yönetimlerini aşındırmıştır. Doğaldır ki bu durum, ABD ve stratejik ortağı İsrail bakımından bölge güvenliğine tehdit oluşturuyor.
5. Nükleer enerjiye sahip olma programını kararlılıkla sürdüren İran’ın bu çabalarının ileride nükleer silah elde edilmesine yol açma olasılığı, en başta Suudi Arabistan ve İsrail olmak üzere ABD’yi tedirgin etmektedir. Bölgede dengeleri değiştirecek olan İran, ABD ve İsrail çıkarlarını tehdit eden daha büyük bir jeopolitik oyuncuya dönüşecektir.

6. İki senedir devam etmekte olan Ukrayna-Rusya, İsrail-Gazze savaşları, ABD-Çin arasında yaşanacak “3. Paylaşım Savaşı”nın yaklaşmakta olduğuna işaret etmekte. Muhtemel bir paylaşım savaşında Çin ile tek başına kapışmak isteyen ABD, Çin’in muhtemel müttefikleri Rusya ve İran’ı savaştan önce pasivize etmek isteyecektir.

Tüm bu stratejik, jeopolitik ve jeostratejik özellikleri sebebiyle İran, ABD için vazgeçilmez ve öncelikli hedeftir. 11 Eylül sonrası süreçte Afganistan ve Irak’ta yenilgiyi tadan ABD’nin, zedelenen prestijini telafi edebilmek için bir mesaja ihtiyacı vardır. Bunun için de uygun hedef İran’dır. Aksi takdirde geleceğe yönelik “Yeni Amerikan Yüzyılı” rüyasının sonu olacaktır.

İran’a Karşı Askerî Seçenek Mümkün mü?

Obama, başkan seçildikten sonra yaptığı bir konuşmada, İran’a karşı sonuna kadar “yumuşak güç” politikası ve ekonomik ambargo uygulayacaklarını, önlemlerin kâfi gelmemesi hâlinde ise diğer seçeneklerin masada olduğunu ifade etmişti. Nitekim ekonomik ambargonun bugüne kadar yoğunlaşarak sürdürülmesine, hatta İsrail’in, dönem dönem nükleer tesislere karşı hava operasyonları ve İranlı uzmanlara suikastlar düzenlemesine karşın sonuç alınmadı. İhracat gelirinin %80’ini enerjiden sağlayan İslamî İran rejimi, ekonomik olarak çok sıkışmasına rağmen, mevcut bölgesel dengeler ve güçlü devlet geleneği sayesinde ayakta kalabildi.

Bugün itibariyle mevcut dengeler İran aleyhine değişmiş gibi görünüyor. Konjonktürel olarak ittifak yaptığı Rusya’nın, Ukrayna bataklığına batması, kendi güvenliği için, İran’a yapılacak saldırıya seyirci kalmayıp esnek mukabelede bulunabilme faktörünü devreden çıkarmıştır. Öyle görünüyor ki “3. Paylaşım Savaşı”nın yaklaşmakta olduğu günümüzde, İsrail’in Gazze katliamı bu operasyonu geciktirmiş olsa da kitle desteğini önemli oranda kaybetmiş İran’a, ABD ve İsrail tarafından düzenlenecek bir askerî operasyonun koşulları oluşmuş durumda. ABD Genel Kurmay Başkanı Mark Milley’in, Kongre Güvenlik Komitesi’ne hitaben, “İran önümüzdeki 12 gün içinde nükleer bomba üretmeye yetecek malzemeye sahip olacak,” demesi de yaklaşan felâketin habercisi. Şu anda tartışılan, bunun uranyum tesislerini imhaya yönelik kısmi bir hava saldırısı mı yoksa onu destekleyecek daha büyük çapta kara harekâtı mı olacağıdır. Büyük çapta bir askerî harekât icra edilmesi hâlinde operasyonun karadan da desteklenmesi gerekecektir ki bu takdirde Doğu Kürdistan Kürtleri ve ABD’nin şimdiye kadar eğittiği ve 60-120 bin civarında olduğu söylenen Rojovalı Kürtlerin askerî gücünün kullanılması ihtimal dâhilindedir. Bu harekâta Türkiye’nin destek vermemesi hâlinde ise sıranın Türkiye’yi dizayn etmeye gelmesi kuvvetle muhtemeldir.

ABD ve İsrail’in, İran’a olası saldırısı giderek karmaşık sorunların coğrafyasına dönüşen Ortadoğu’da son değil, başlangıç olacak, Pandora’nın kutusu açılacaktır. Muhalefeti İslamî rejim etrafında konsolide edecek olan bir askerî operasyon, kolay lokma olmayan

İran'ın karşı önlemleri ile Ortadoğu'daki olası gelişmeleri tetikleyerek bölgeyi daha da sarsacaktır.

Ahmet Hulusi Kırım

26 Ocak 2024